

Jak se vyvíjí vzdělávací výsledky, well-being a rovné šance žáků v ČR od roku 2000

Mgr. Tomáš Zatloukal, MBA, LL.M., MSc. | ústřední školní inspektor

Agenda

1

Vývoj rovných šancí

2

Vývoj výsledků
(gramotnosti)

3

Well-being

4

Stereotypy ve vzdělávání,
které nefungují

5

Srovnání ČR se zeměmi
s nejlepšími výsledky

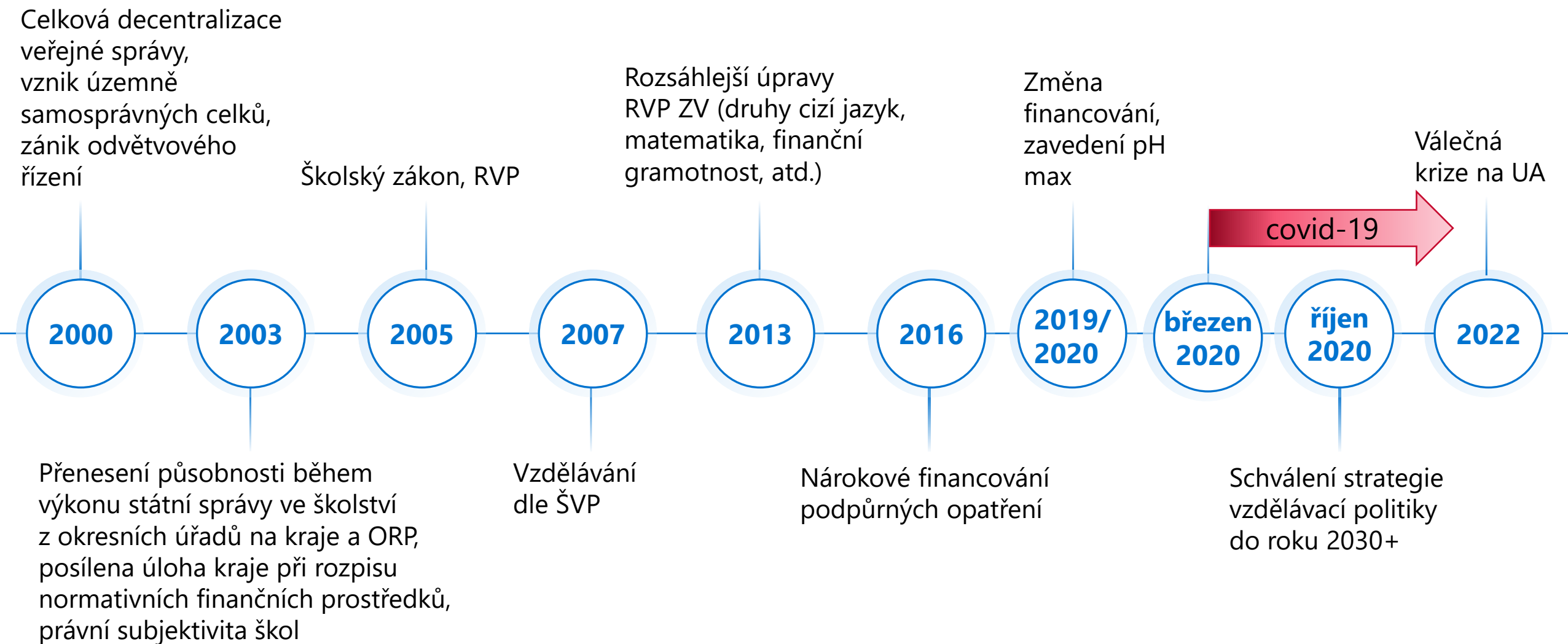

6

O jaké zlepšení má smysl
usilovat

Od roku 2000 proběhla řada systémových změn

**Pandemický školní rok
zvýraznil kontrasty v našem
vzdělávacím systému**

Co nám říkají data o

1 vývoji rovných šancí >

2 Vývoj výsledků (gramotnosti) >

3 Well-being >

4 Stereotypy ve vzdělávání, které nefungují >

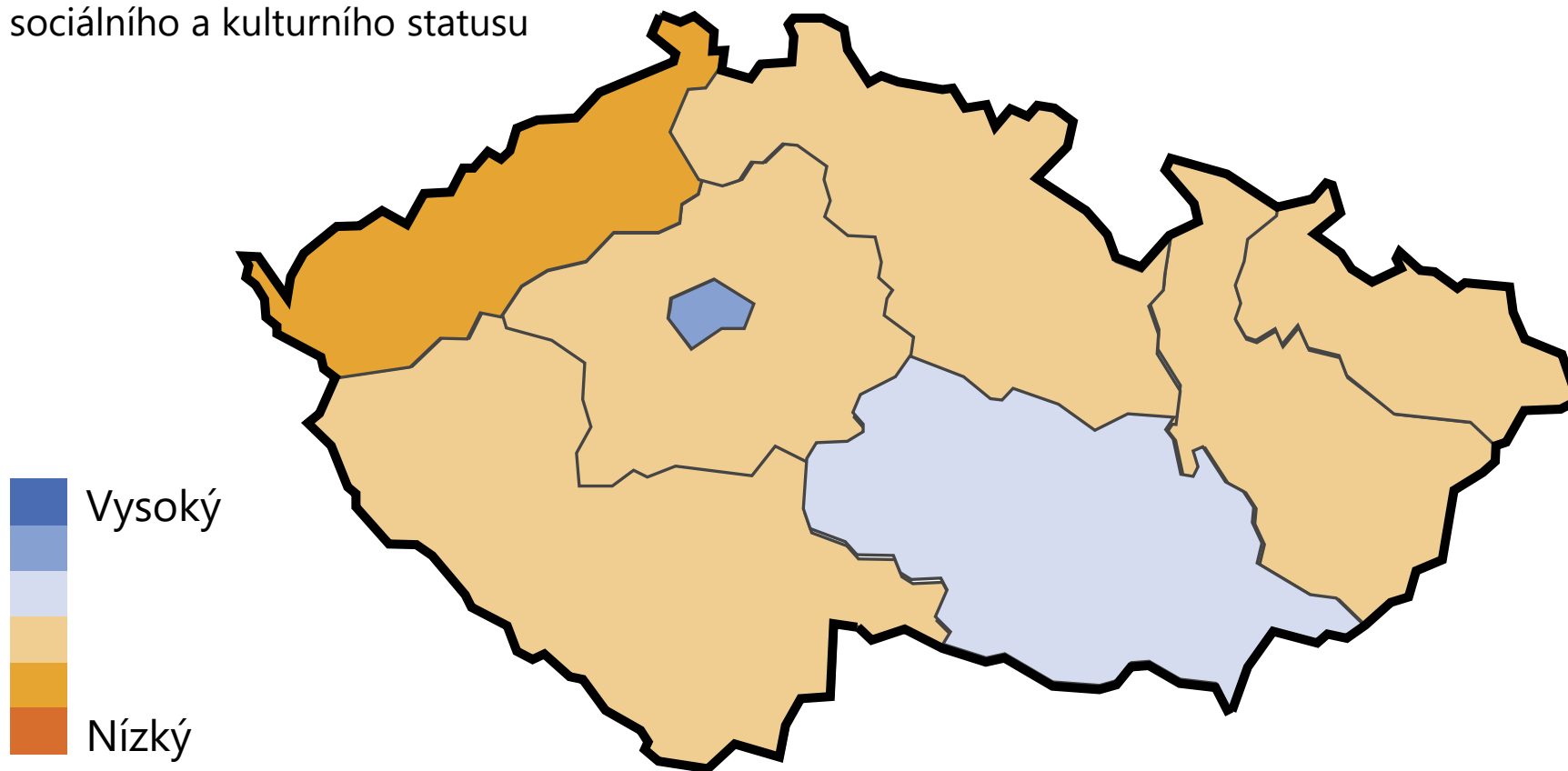
5 Srovnání ČR se zeměmi s nejlepšími výsledky >

6 O jaké zlepšení má smysl usilovat >

Socioekonomické rozdíly mezi regiony v ČR existují

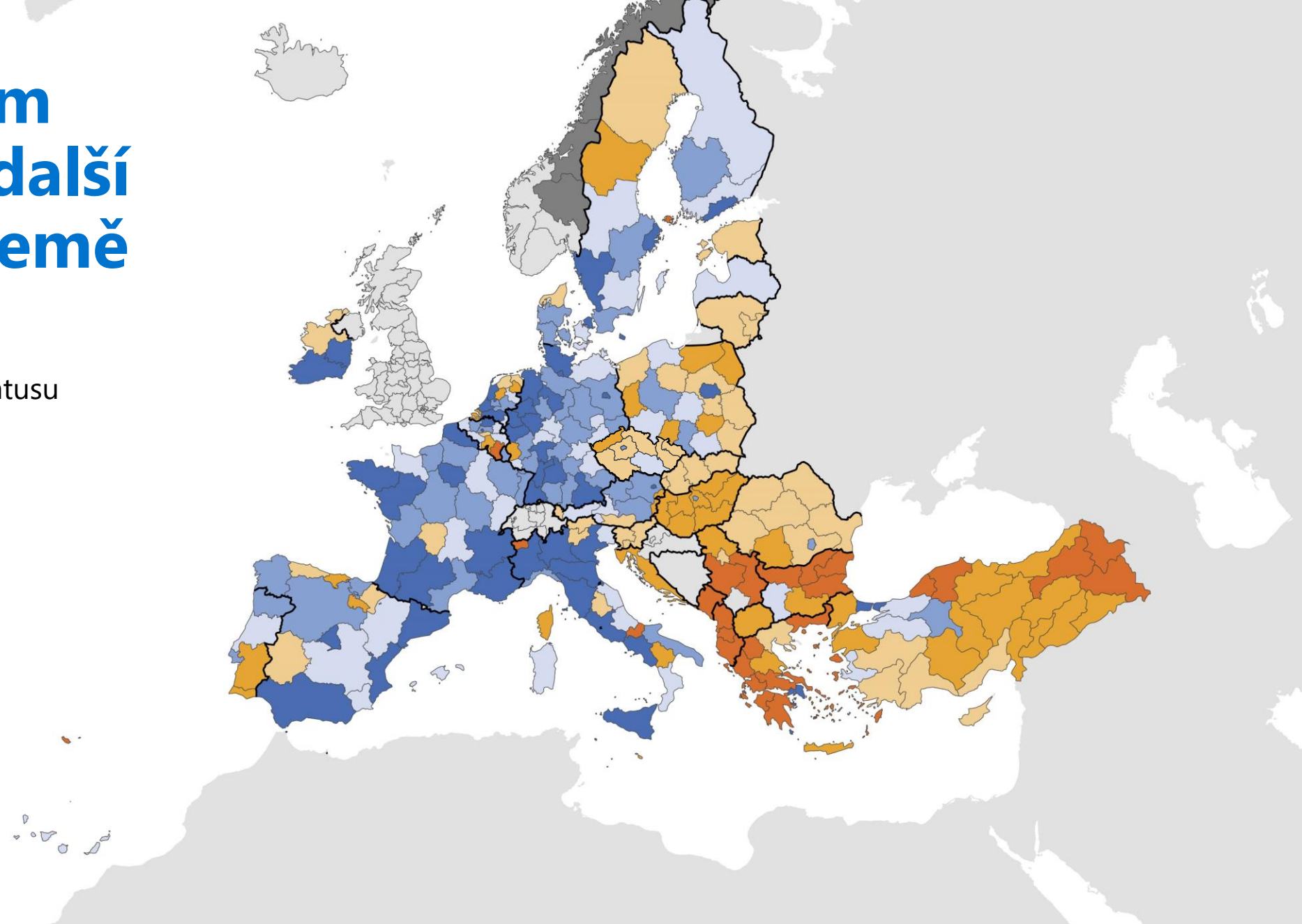
Index ekonomického, sociálního a kulturního statusu

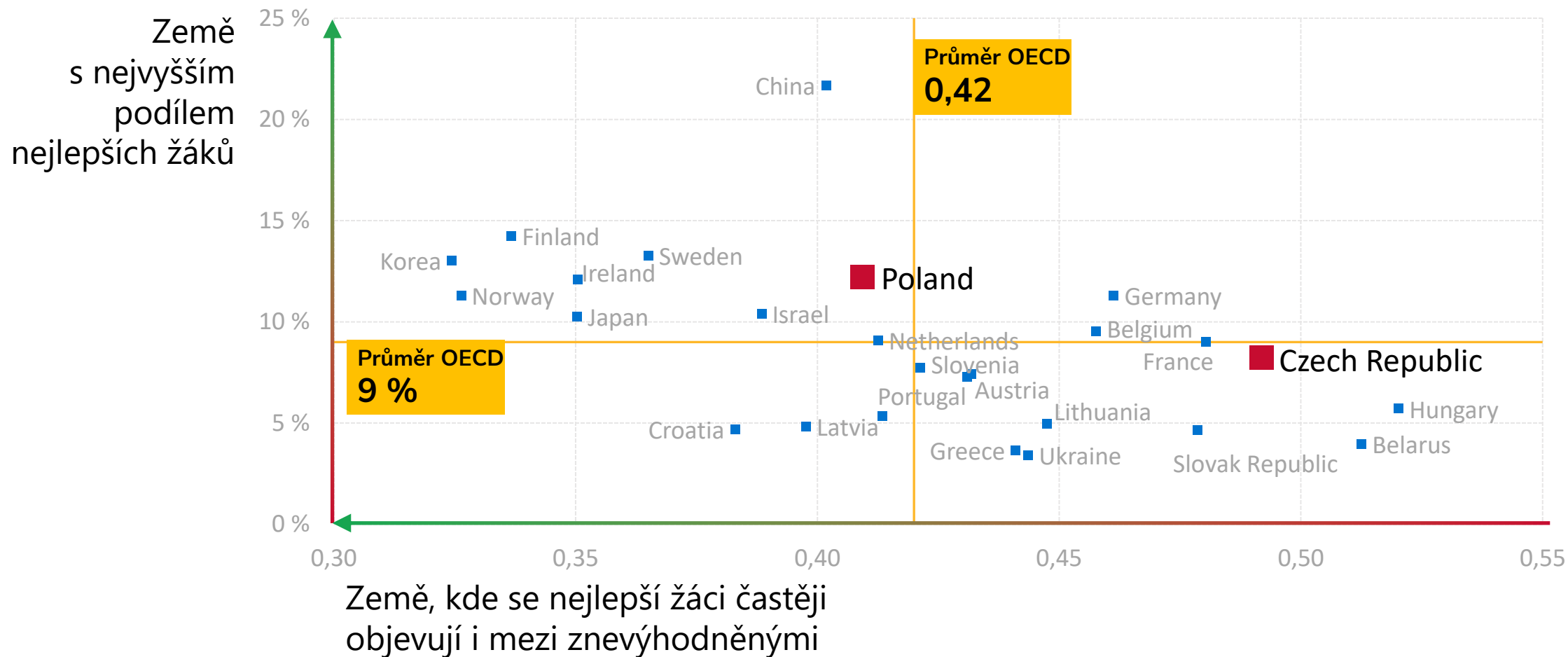
	ESCS
Praha	0,10
Středočeský	-0,11
Plzeňský	-0,17
Karlovarský	-0,50
Ústecký	-0,45
Jihočeský	-0,18
Liberecký	-0,39
Královéhradecký	-0,30
Pardubický	-0,16
Vysočina	-0,34
Jihomoravský	-0,33
Olomoucký	-0,43
Moravskoslezský	-0,46
Zlínský	-0,41

Totéž ovšem platí i pro další evropské země

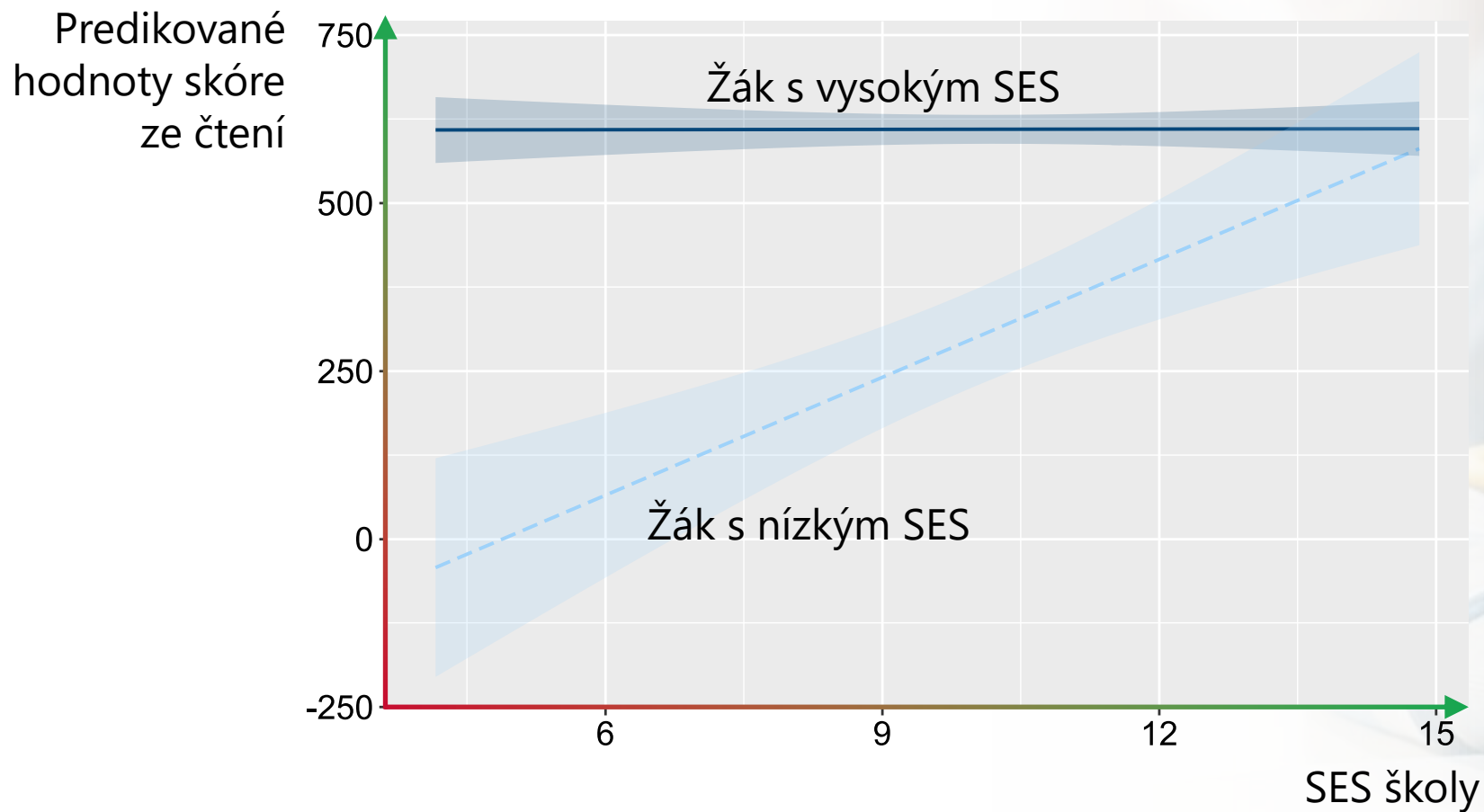
Index ekonomického,
sociálního a kulturního statusu

Český vzdělávací systém tyto nerovnosti akcentuje, místo aby je omezoval

Jak ovlivňuje socioekonomický status školy výsledky žáků?

Co nám říkají data o

1

Vývoj rovných šancí

2

vývoji výsledků
(gramotnosti)

3

Well-being

4

Stereotypy ve vzdělávání,
které nefungují

5

Srovnání ČR se zeměmi
s nejlepšími výsledky

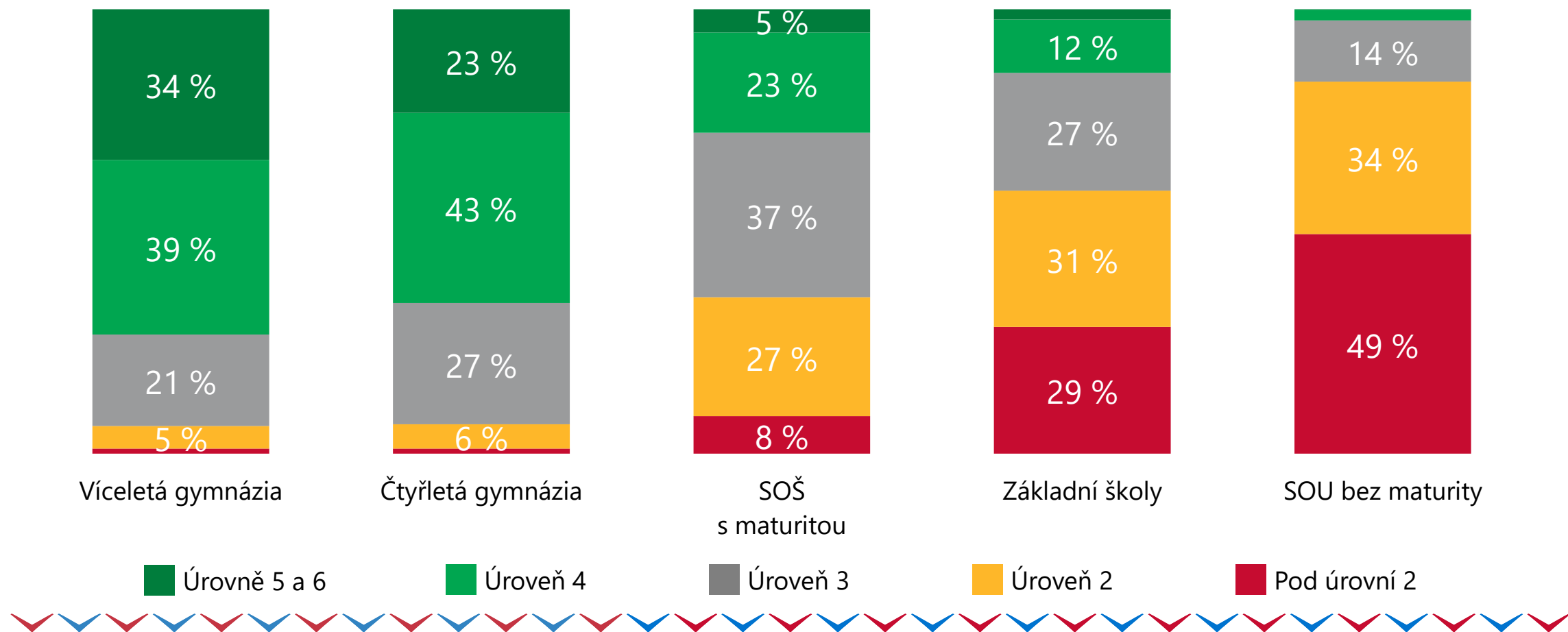
6

O jaké zlepšení má smysl
usilovat

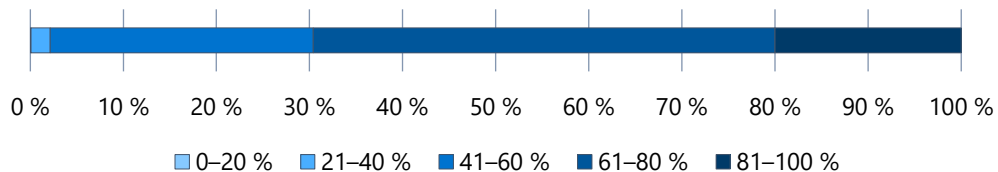
3 z 10 žáků základních škol nedosahují dostatečné úrovně čtenářské gramotnosti

Podíl žáků podle dosažené úrovně čtenářské gramotnosti

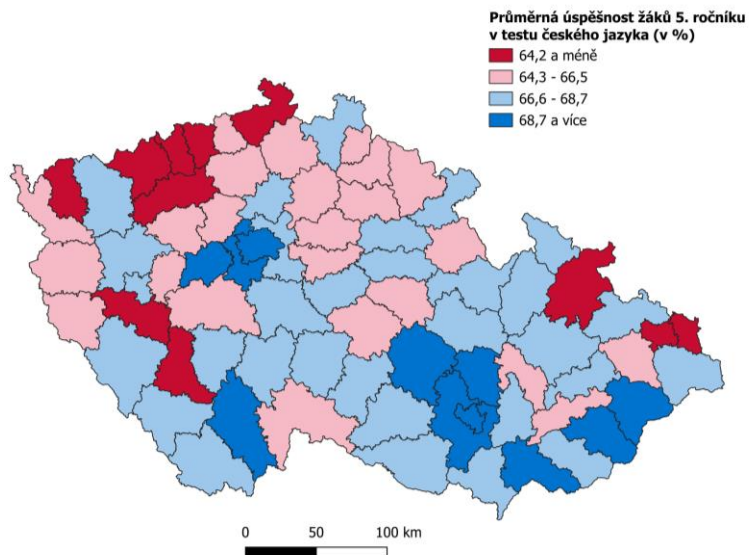

Dosažené výsledky žáků 5. ročníku

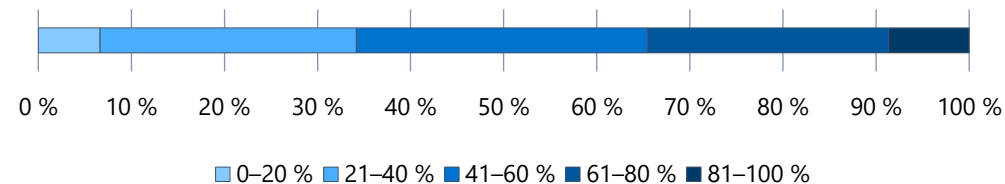
Úspěšnost žáků 5. ročníku v testu českého jazyka
(podíl odpovídajících žáků)

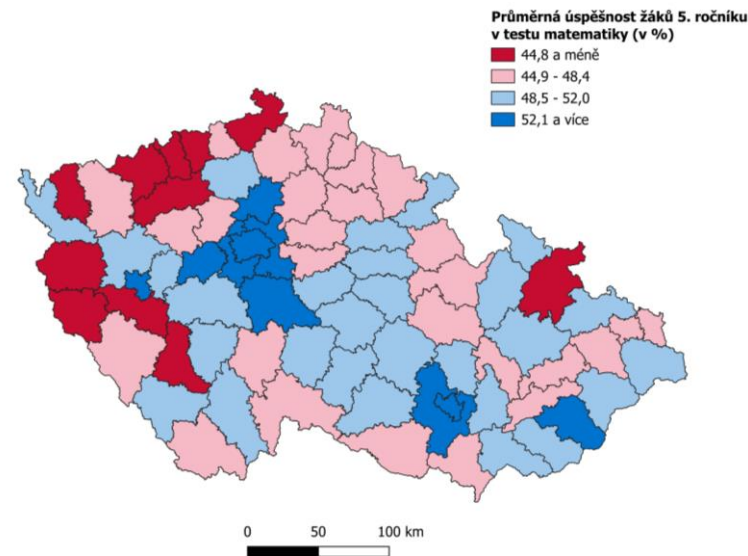
Průměrná úspěšnost žáků 5. ročníku v testu českého jazyka podle umístění škol v okresech (po korekci)

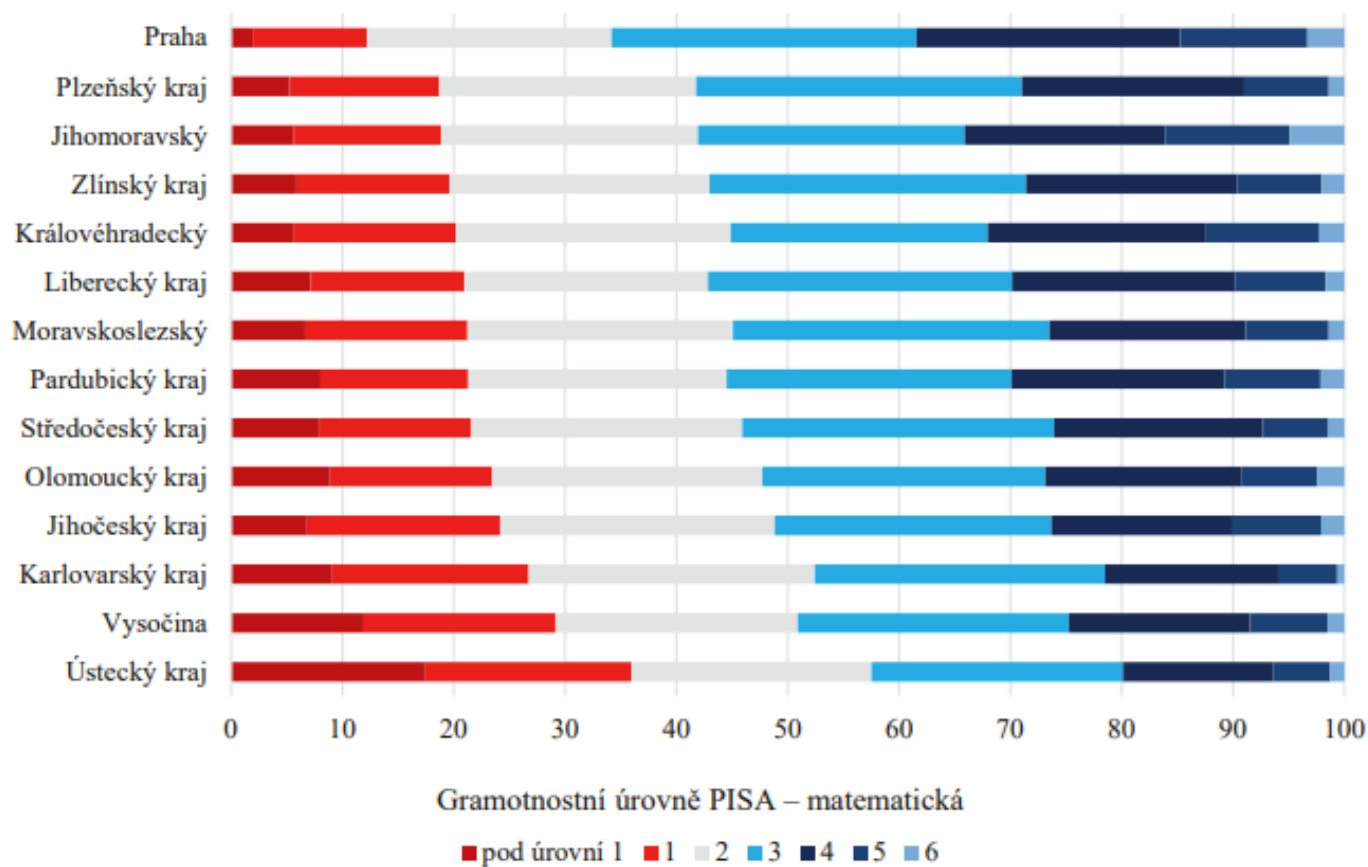
Úspěšnost žáků 5. ročníku v testu matematiky
(podíl odpovídajících žáků)

Průměrná úspěšnost žáků 5. ročníku v testu matematiky podle umístění škol v okresech (po korekci)

Podíly žáků v dané gramotnostní úrovni PISA – matematická gramotnost

Zdroj: ČŠI, mezinárodní šetření

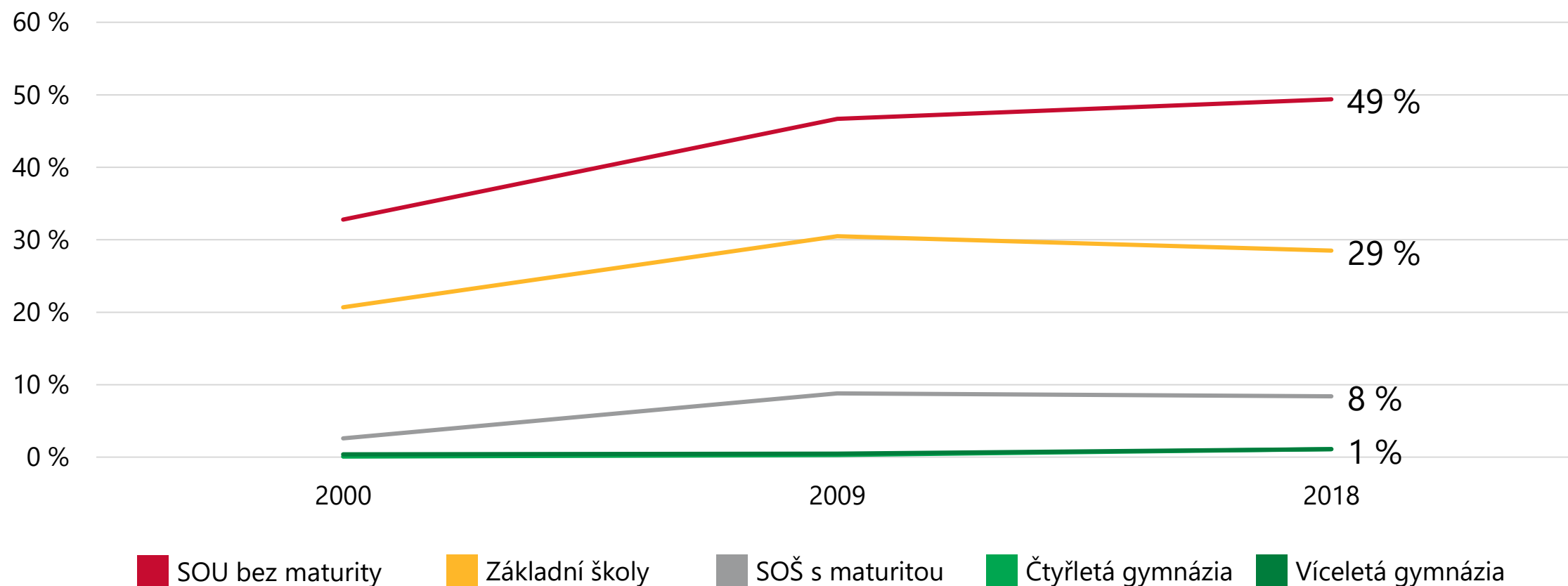
Karlovarský kraj spolu s krajem Ústeckým a krajem Vysočina má nejvyšší podíl žáků pod 2. gramotnostní úrovní v matematické gramotnosti (až více jak 50 %). Takoví žáci mají obtíže zvládat základní dovednosti.

Dosahování horších výsledků ve srovnání s žáky z dalších krajů se v různé míře opakuje napříč různými šetřeními, mezinárodními i národními (viz mapy TIMSS a PIRLS).

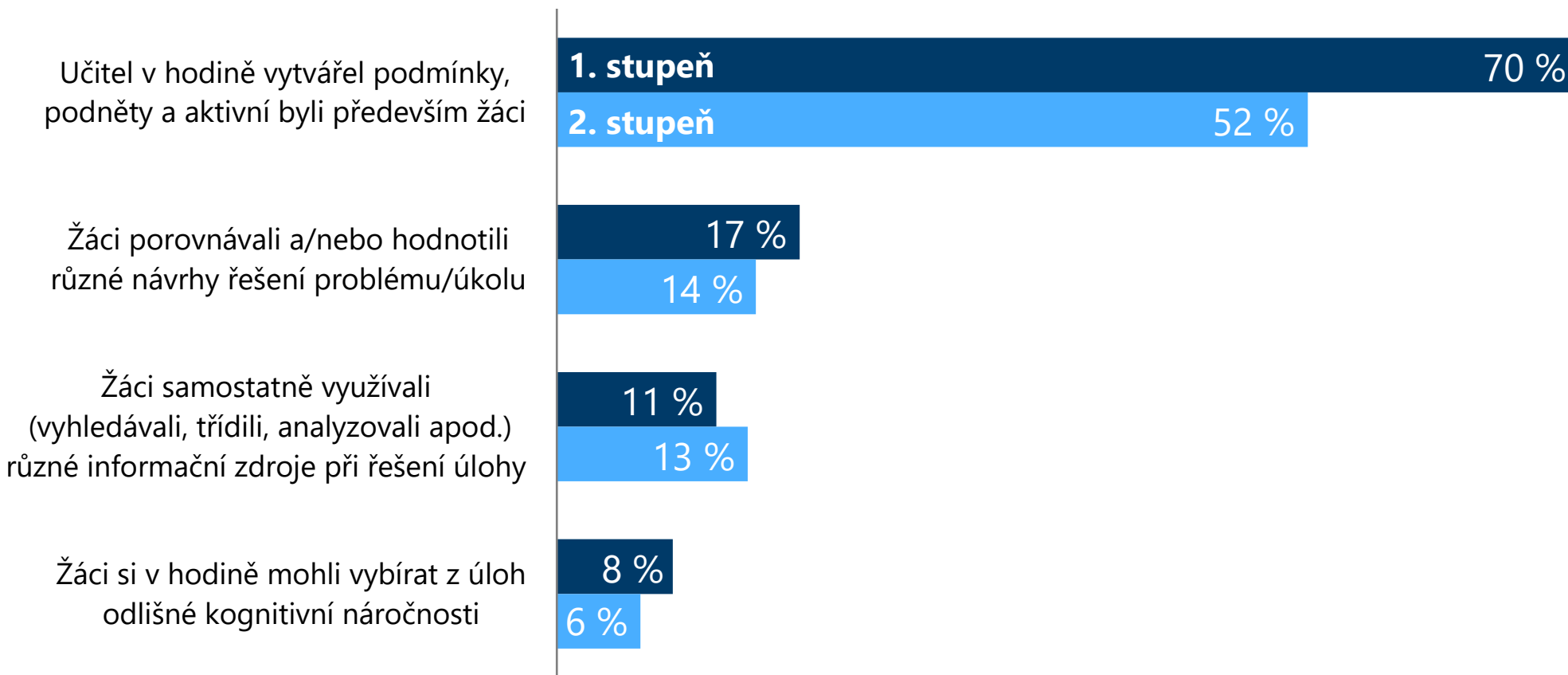
Výsledky z mezinárodních šetření statisticky korespondují s výsledky národního zjišťování.

Podíl čtenářsky ngramotných žáků se v čase zvýšil zejména na SOU bez maturity

Podíl žáků, kteří nedosahují ani úrovně 2 čtenářské gramotnosti

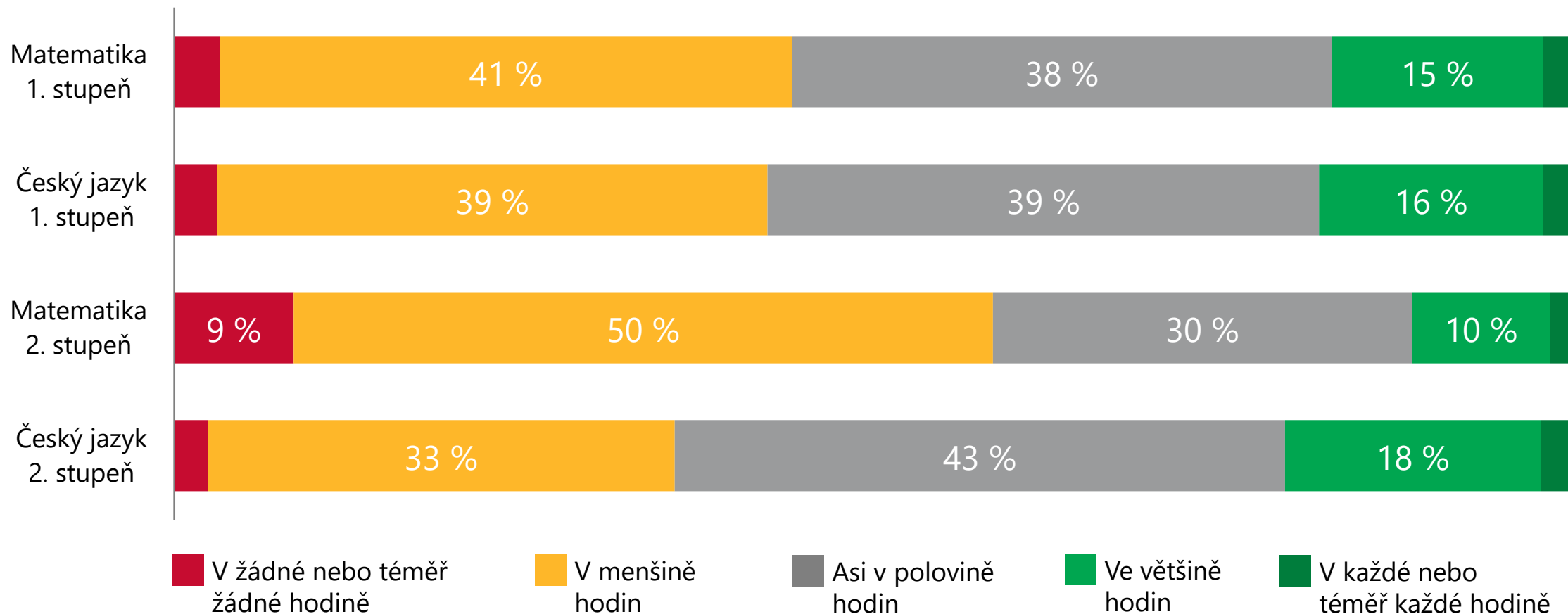

Důležité znaky výuky související s rozvojem znalostí, gramotnosti či kompetencí jsou zastoupeny zřídka

Ve výuce často nebývá prostor pro zařazování úloh vyžadujících tvořivost či kritické myšlení

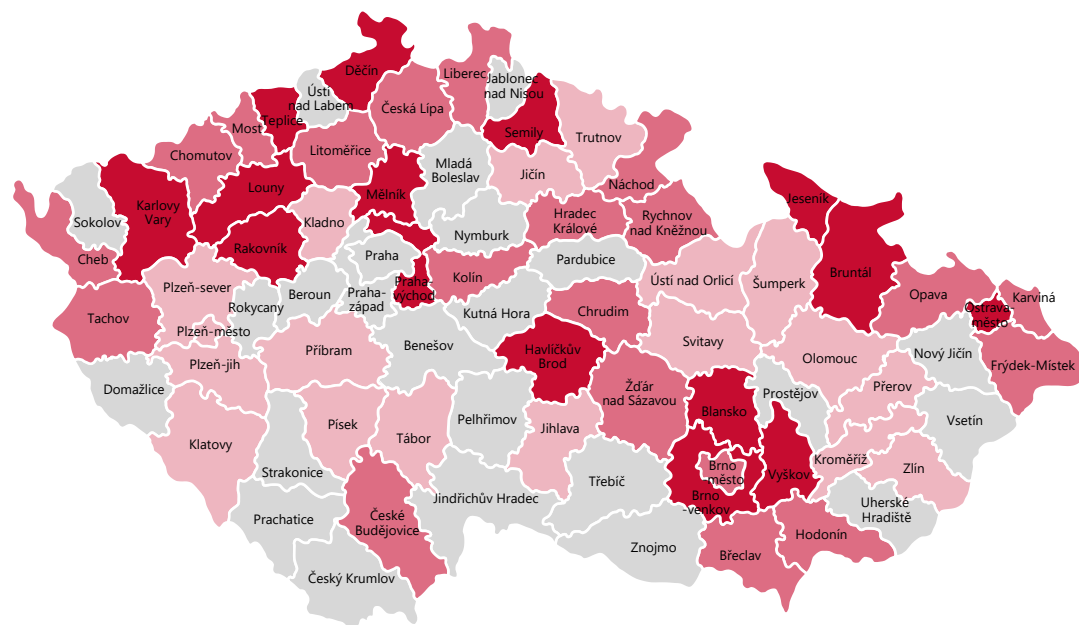
Žáci řeší úkoly bez jasného řešení vyžadující tvořivost a kritické myšlení (podíl učitelů v %)

Předčasné odchody ze vzdělávání dosahují v některých regionech až 16 %

Podíl žáků 4letých maturitních oborů,
kteří nedokončili SŠ vzdělávání

0,7 % 9,8 %

Podíl žáků 2–3letých nematuritních oborů,
kteří nedokončili SŠ vzdělávání

0 % 15,9 %

Pravidelná analýza
školní neúspěšnosti
(třídní učitelé, učitelé odborného
výcviku, školní poradenské pracoviště)

Nastavení striktních pravidel
pro eliminaci důležitých faktorů
studijní neúspěšnosti
(např. pravidla pro omlouvání absencí,
plnění zadaných úkolů)

Strategie předcházení studijní neúspěšnosti

Zajištění vysoké
prostupnosti studia,
možnosti bezproblémového
přestupu mezi obory

Individuální konzultace
a doučování vycházející
z diagnostiky vzdělávacích
problémů a potřeb žáků

Co nám říkají data o

1

Vývoj rovných šancí

2

Vývoj výsledků
(gramotnosti)

3

well-beingu

4

Stereotypy ve vzdělávání,
které nefungují

5

Srovnání ČR se zeměmi
s nejlepšími výsledky

6

O jaké zlepšení má smysl
usilovat

Co je well-being?

Well-being je stav, ve kterém můžeme v podporujícím a podnětném prostředí plně **rozvíjet svůj fyzický, kognitivní, emocionální, sociální a duchovní potenciál** a žít spolu s ostatními plnohodnotný a spokojený život.

WELL-BEING

Well-being (osobní životní spokojenost) žáka významně souvisí s výsledky ve čtenářských dovednostech.

Možnost podpory

Je vhodné **usilovat o emoční podporu žáků** např. prostřednictvím identifikace žáků s negativními pocity a komunikace se žáky i s jejich rodiči.

WELL-BEING

Proč je důležité se well-beingem zabývat...

Šetření PISA 2015 a 2018

1/3 českých žáků se setkává s **šikanou**

7 % českých žáků se trvale cítí **smutně** a **1/5** **není spokojena** se svým **životem**.

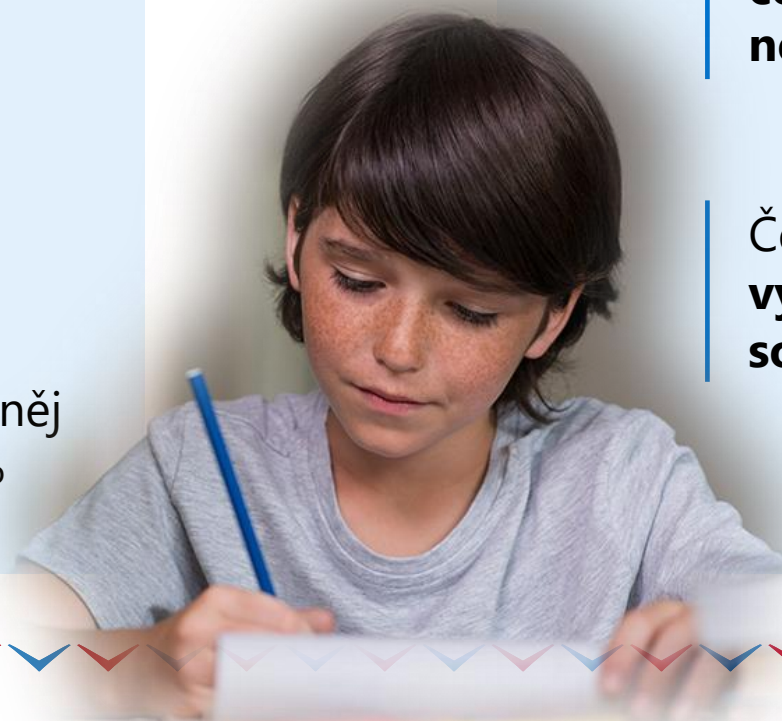
ČR patří v OECD mezi 5 zemí s nejnižším podílem žáků, kteří vnímají jasný smysl svého života.

S výrokem „cítím velkou úzkost před testem, přestože jsem se na něj dobře připravil/a“ souhlasilo 40 % žáků (dívek 64 %).

Šetření TIMSS 2015 a 2019

Šetření TIMSS opakovaně ukázalo, že **čeští čtvrtáci školu navštěvují nejméně rádi ze všech zemí OECD.**

Čeští čtvrtáci také opakovaně **vykazují nejnižší míru sounáležitosti se školou.**

Well-being je důležité zkoumat také u učitelů

Poslední data z šetření TALIS 2018 nabízí náhled na well-being učitelů. Šetření TALIS mapuje postoje, názory a motivace učitelů, kteří v ČR působí na druhém stupni ZŠ či na nižším stupni víceletých gymnázií.

V našem školství se potýkáme s mnoha stereotypy...

1 Vývoj rovných šancí >

2 Vývoj výsledků (gramotnosti) >

3 Well-being >

4 Stereotypy ve vzdělávání, které nefungují >

5 Srovnání ČR se zeměmi s nejlepšími výsledky >

6 O jaké zlepšení má smysl usilovat >

Odložení školní docházky nevede k lepším výsledkům vzdělávání

Predikované hodnoty výsledku testu
ze čtenářské gramotnosti
dle odkladu školní docházky

550

Bez odkladu

541

S odkladem

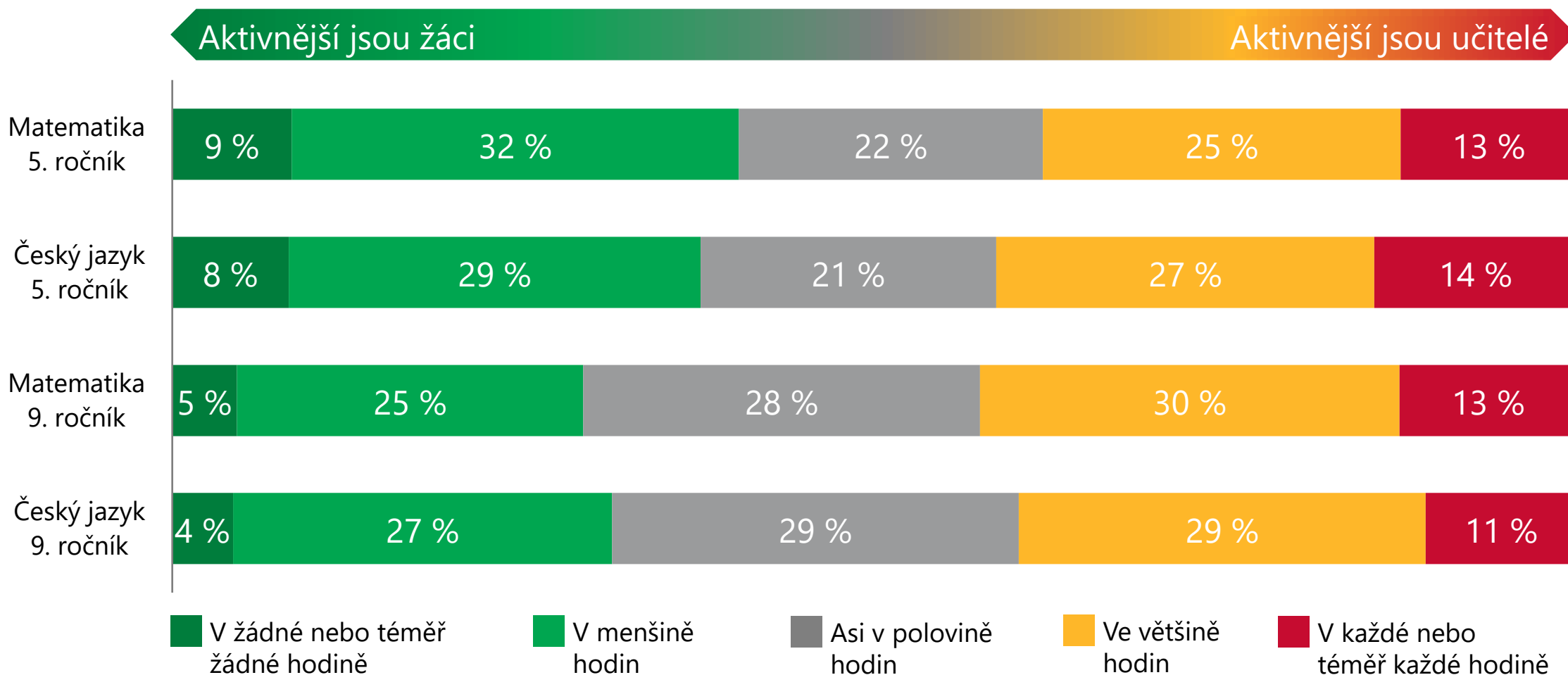
Homogenní třídy

**Méně pestrá
a interaktivní výuka**

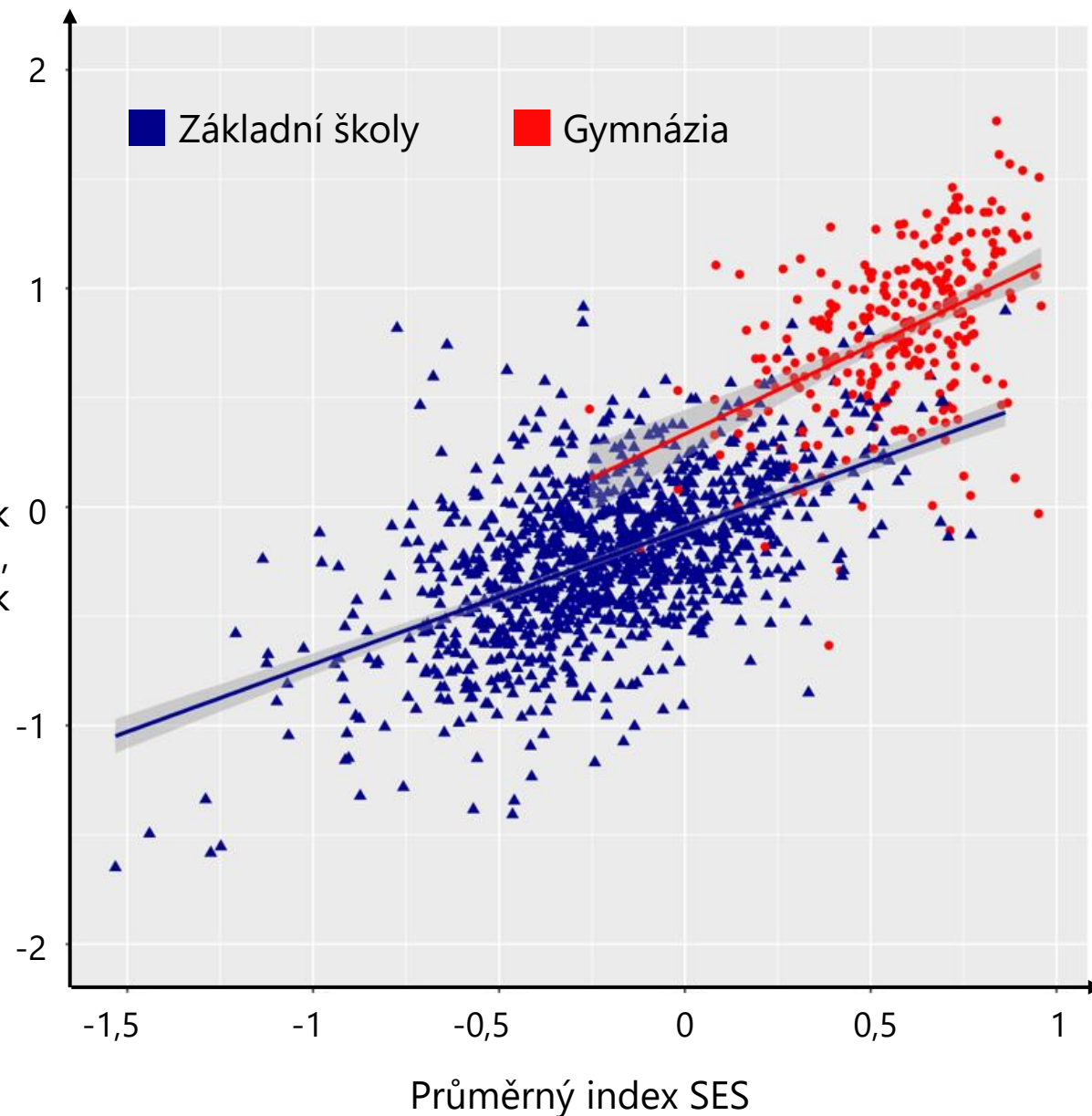
Bývají v hodinách aktivnější žáci, nebo učitelé?

Během vyučovací hodiny hovoří a je aktivní především učitel, méně žáci (podíl odpovídajících žáků v %)

**Současná podoba
výuky nesnižuje
nepříznivé vlivy
rodinného zázemí,
ale ještě více
je prohlubuje**

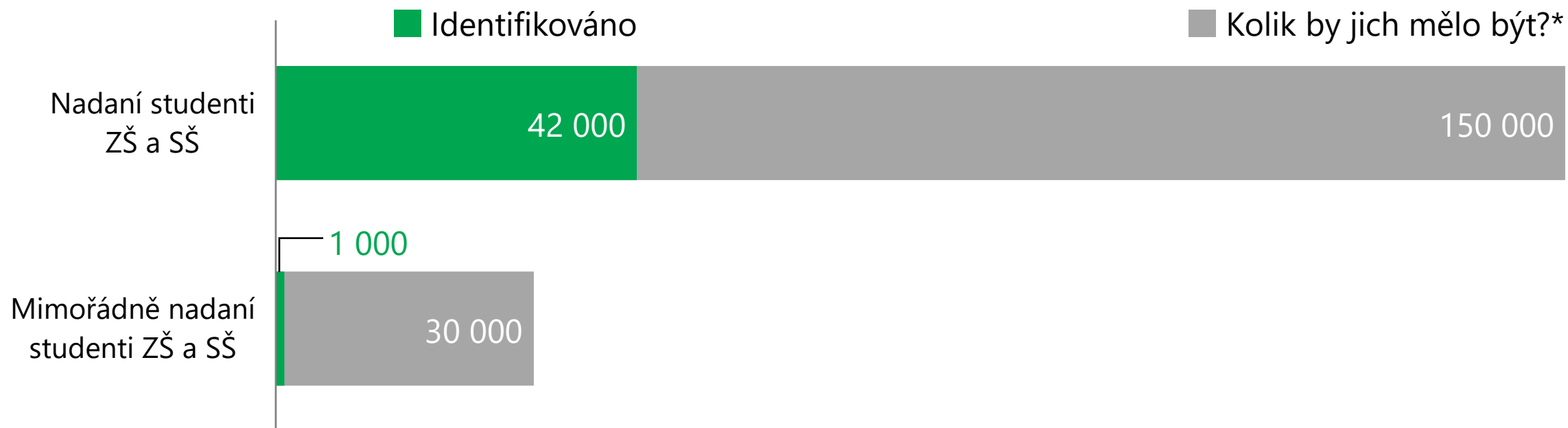
Průměrný výsledek
v českém jazyce,
9. ročník

Školy mají velké rezervy ve vyhledávání, stimulaci a identifikaci nadání

Předpoklad v populaci:

nadaných cca 10–15 % (někdy až 20 %),
mimořádně nadaných 2–3 %

Co dělají některé země lépe?

1

Vývoj rovných šancí

4

Stereotypy ve vzdělávání,
které nefungují

2

Vývoj výsledků
(gramotnosti)

5

Srovnání ČR se zeměmi
s nejlepšími výsledky

3

Well-being

6

O jaké zlepšení má smysl
usilovat

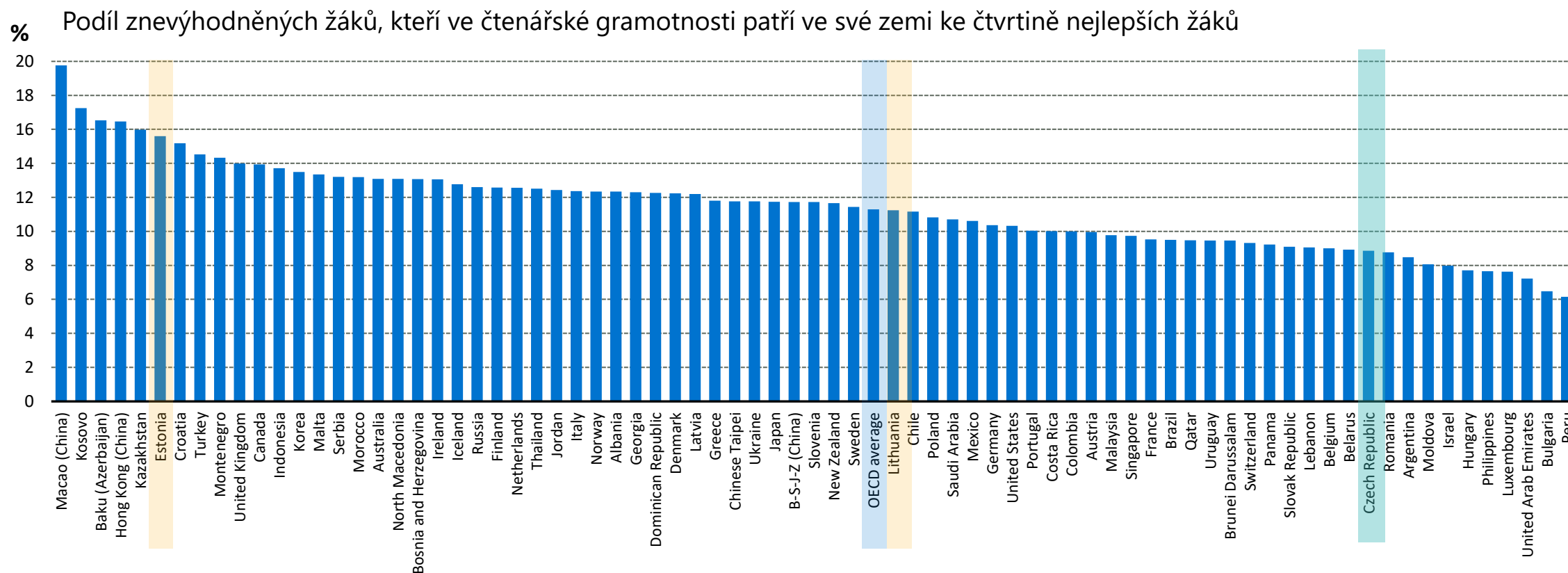
A photograph of a family sitting on a light-colored sofa. In the foreground, a young girl with blonde hair in a ponytail and a young boy are looking intently at a tablet computer. The girl is resting her chin on her hand. In the background, a man and a woman are sitting and watching the children. The scene is brightly lit, suggesting a sunny day.

V rámci EU i OECD mají **naše děti** jednu z **nejnižších šancí**, že budou **mít lepší vzdělání než jejich rodiče**.

A naopak máme nižší podíl znevýhodněných žáků, kteří patří mezi ty s nejlepšími výsledky

Žáci, kteří i přes nízký SES, dosahují dobrých výsledků (*academic resilience*)

Porovnání výsledků zemí v průběhu 20 let

2001 Průměr **536**

Švédsko	561
Nizozemsko	554
Bulharsko	550
Maďarsko	543
Litva	543
Itálie	541
Německo	539
Česko	537
Hongkong	528
Rusko	528
Singapur	528
Francie	525
Slovensko	518
Slovinsko	502

2011 Průměr **543**

Hongkong	571
Rusko	568
Singapur	567
Nizozemsko	546
Česko	545
Švédsko	542
Itálie	541
Německo	541
Maďarsko	539
Slovensko	535
Bulharsko	532
Slovinsko	530
Litva	528
Francie	520

2016 Průměr **550**

Rusko	581
Singapur	576
Hongkong	569
Švédsko	555
Maďarsko	554
Bulharsko	552
Litva	550
Itálie	548
Nizozemsko	545
Česko	543
Slovinsko	542
Německo	537
Slovensko	535
Francie	511

Porovnání výsledků zemí v průběhu 20 let

2001 Průměr **536**

Švédsko	561
Nizozemsko	554
Bulharsko	550
Maďarsko	543
Litva	543
Itálie	541
Německo	539
Česko	537
Hongkong	528
Rusko	528
Singapur	528
Francie	525
Slovensko	518
Slovinsko	502

2011 Průměr **543**

Hongkong	571
Rusko	568
Singapur	567
Nizozemsko	546
Česko	545
Švédsko	542
Itálie	541
Německo	541
Maďarsko	539
Slovensko	535
Bulharsko	532
Slovinsko	530
Litva	528
Francie	520

2016 Průměr **550**

Rusko	581
Singapur	576
Hongkong	569
Švédsko	555
Maďarsko	554
Bulharsko	552
Litva	550
Itálie	548
Nizozemsko	545
Česko	543
Slovinsko	542
Německo	537
Slovensko	535
Francie	511

Porovnání výsledků zemí v průběhu 20 let

2001 Průměr **536**

Švédsko	561
Nizozemsko	554
Bulharsko	550
Maďarsko	543
Litva	543
Itálie	541
Německo	539
Česko	537
Hongkong	528
Rusko	528
Singapur	528
Francie	525
Slovensko	518
Slovinsko	502

2011 Průměr **543**

Hongkong	571
Rusko	568
Singapur	567
Nizozemsko	546
Česko	545
Švédsko	542
Itálie	541
Německo	541
Maďarsko	539
Slovensko	535
Bulharsko	532
Slovinsko	530
Litva	528
Francie	520

2016 Průměr **550**

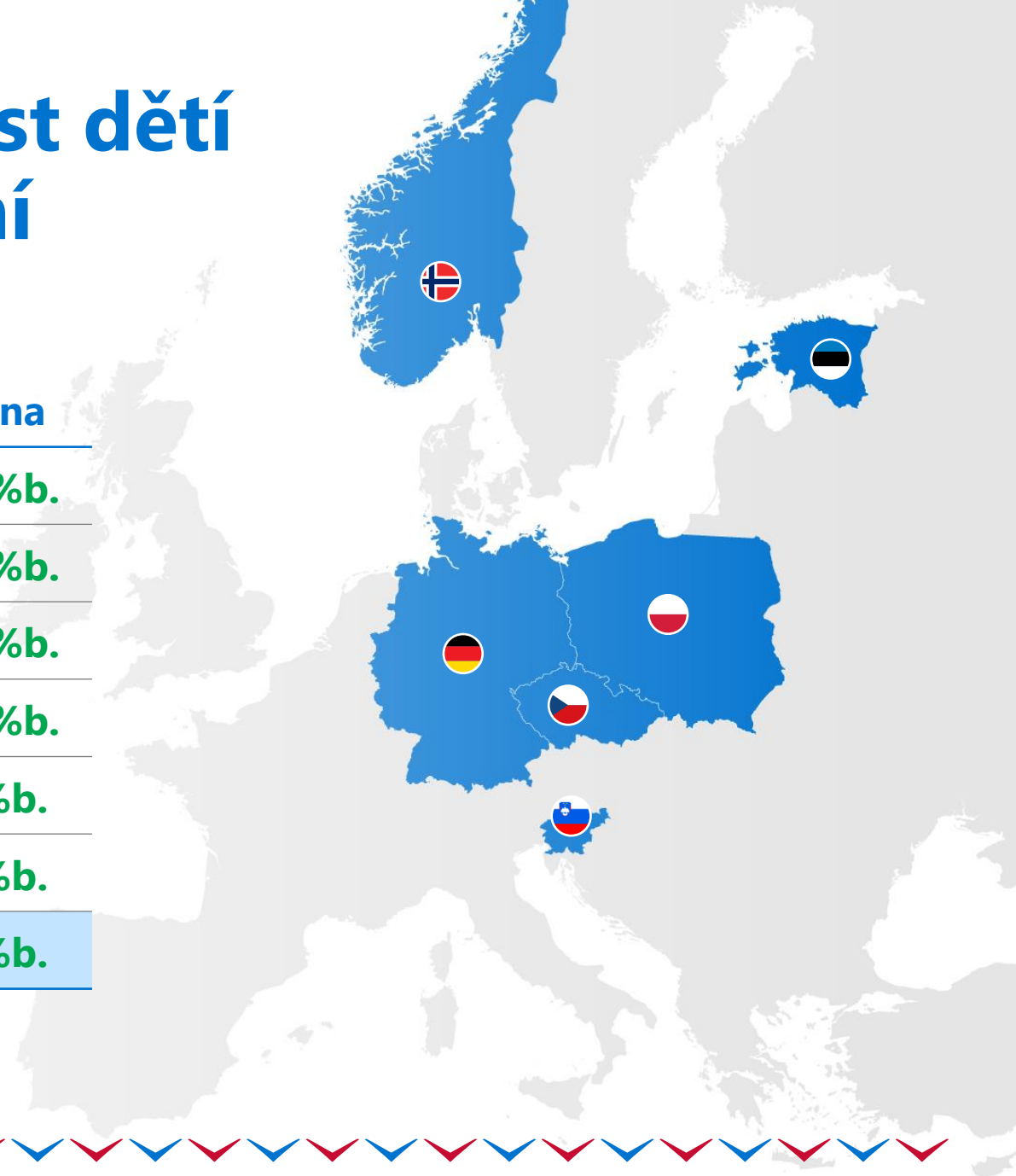
Rusko	581
Singapur	576
Hongkong	569
Švédsko	555
Maďarsko	554
Bulharsko	552
Litva	550
Itálie	548
Nizozemsko	545
Česko	543
Slovinsko	542
Německo	537
Slovensko	535
Francie	511

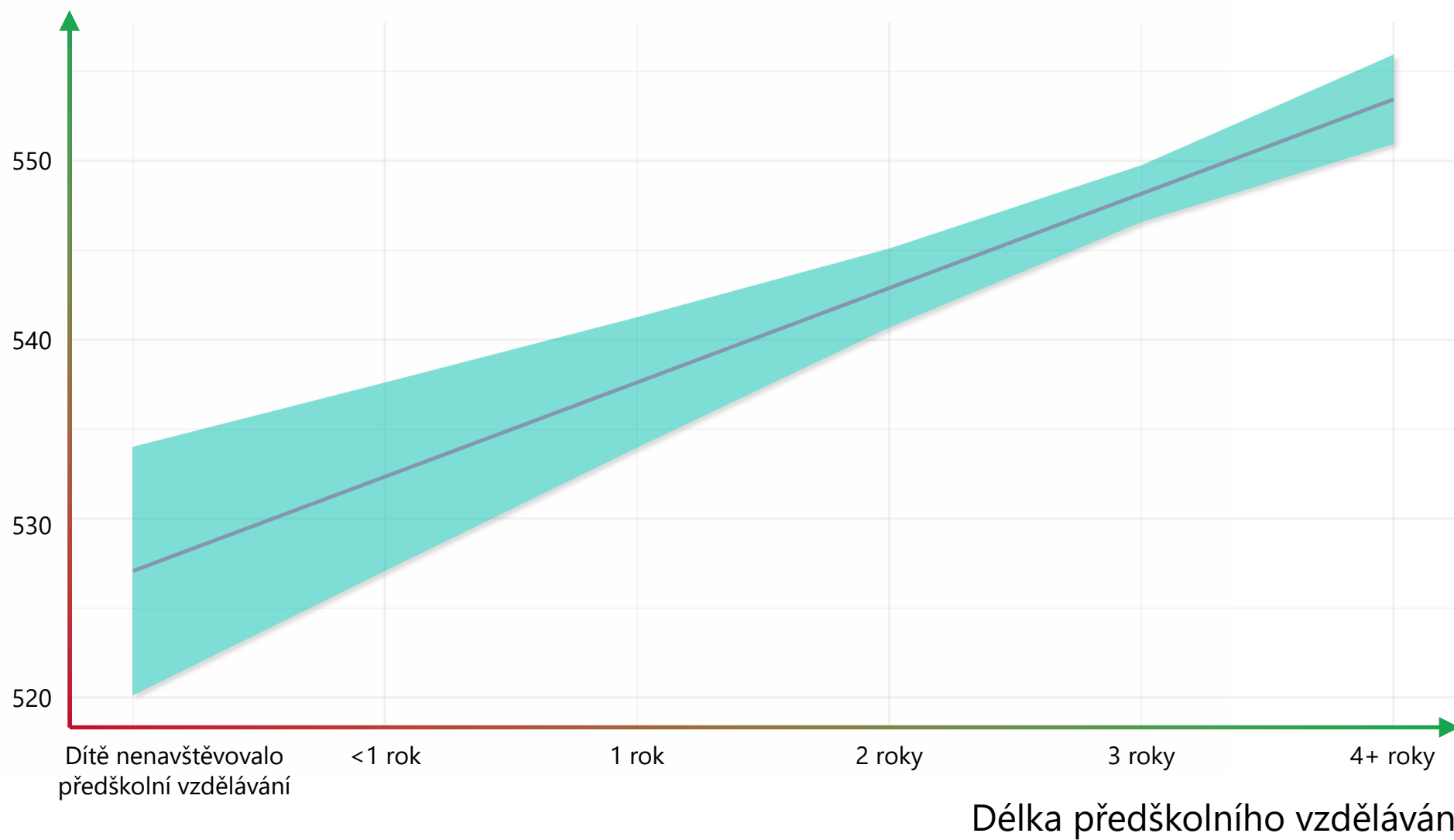
Úspěšné země zvyšují účast dětí na předškolním vzdělávání

Podíl 3–5letých dětí zapsaných
v předškolním vzdělávání

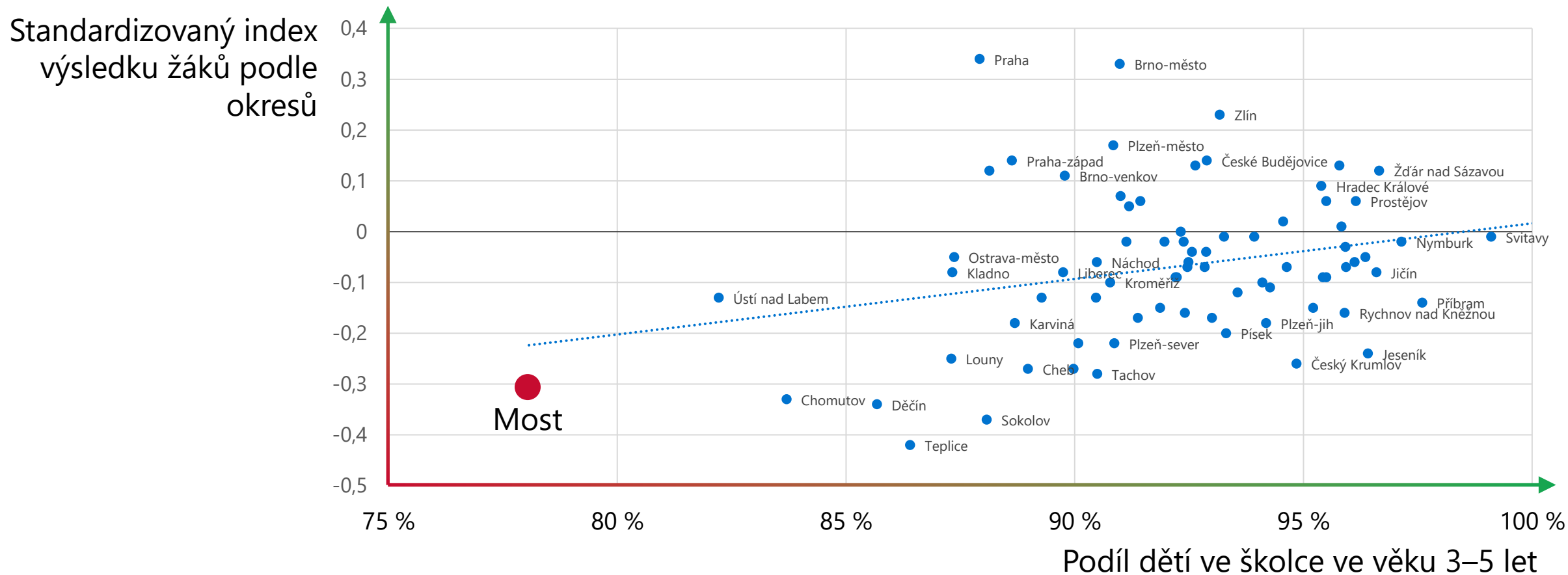
	2005	2019	Změna
Polsko	38 %	87 %	+49 %b.
Slovinsko	75 %	92 %	+17 %b.
Průměr EU (22)	76 %	89 %	+13 %b.
Norsko	88 %	97 %	+11 %b.
Německo	87 %	94 %	+7 %b.
Estonsko	84 %	91 %	+7 %b.
▶ Česká republika	85 %	86 %	+1 %b.

Predikované
hodnoty
výsledku testu
ze čtenářské
gramotnosti

S rostoucím podílem dětí ve školkách jdou ruku v ruce lepší výsledky žáků

Náměty k diskusi

1

Vývoj rovných šancí

2

Vývoj výsledků
(gramotnosti)

3

Well-being

4

Stereotypy ve vzdělávání,
které nefungují

5

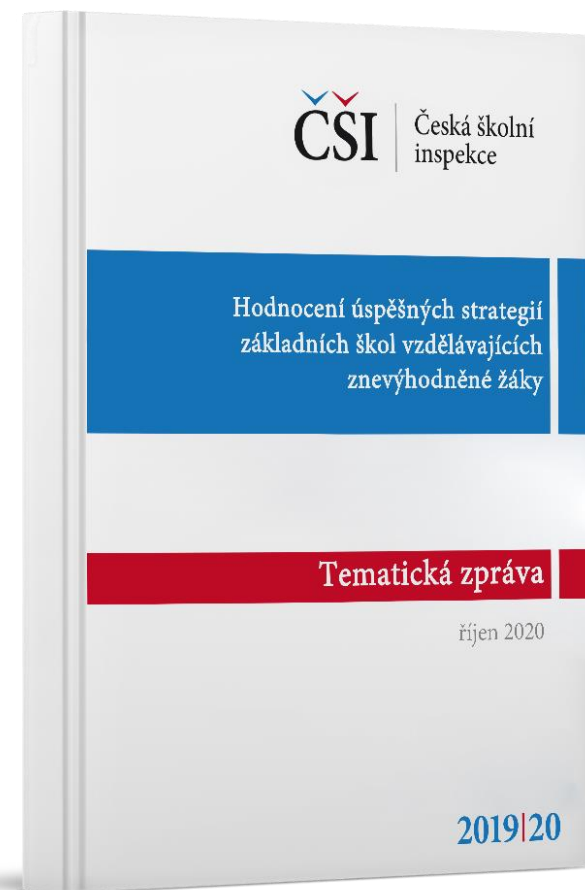
Srovnání ČR se zeměmi
s nejlepšími výsledky

6

O jaké zlepšení má smysl
usilovat

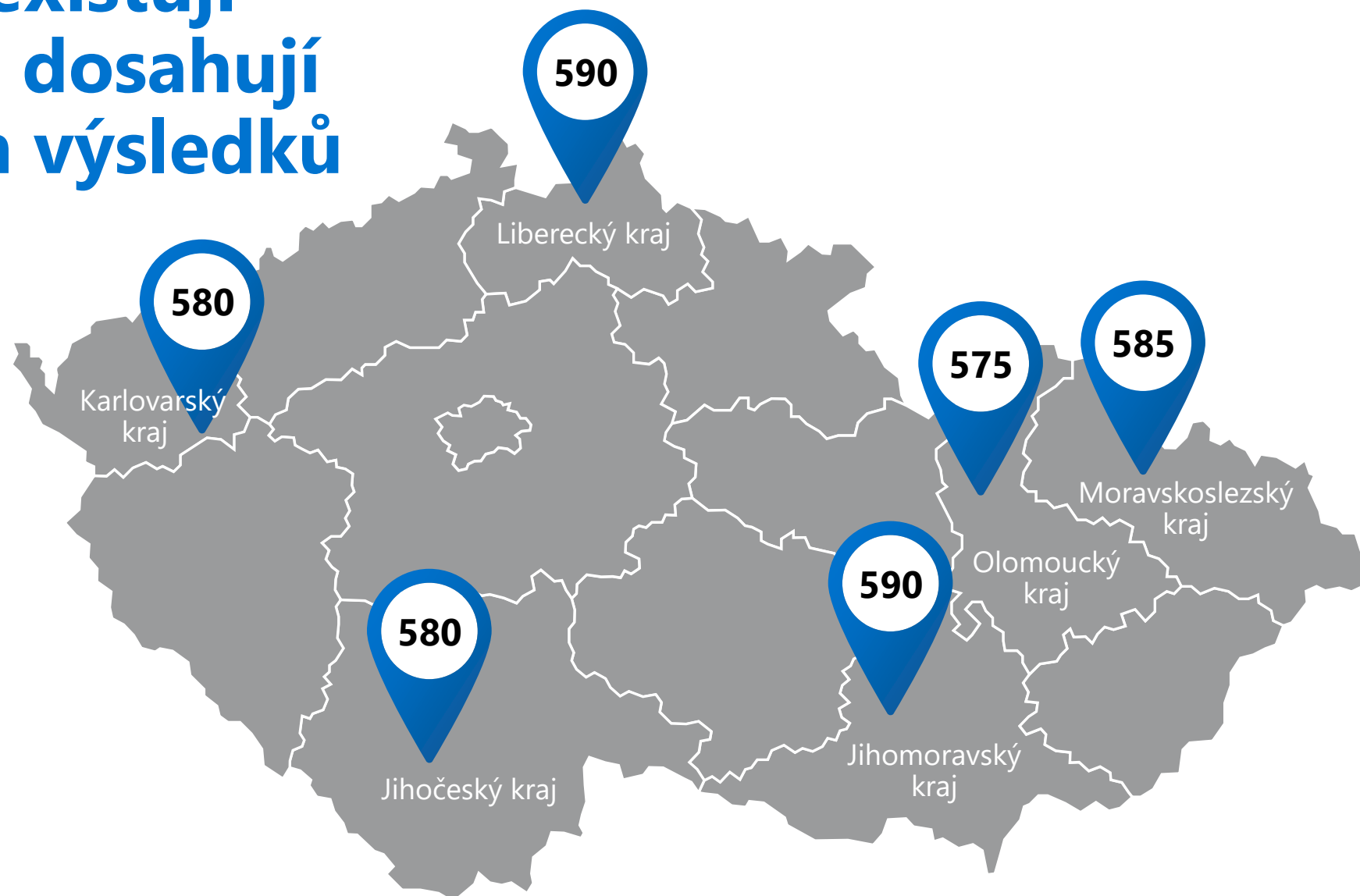

Ke stažení na
www.csicr.cz

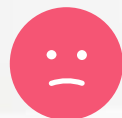
V systému existují školy, které dosahují vynikajících výsledků

Výsledky testu
čtenářské gramotnosti

Téměř polovině škol by prospělo zlepšení stylu vedení

Vyžaduje
zlepšení

46 %

Nevyhovující

2 %

Výborné

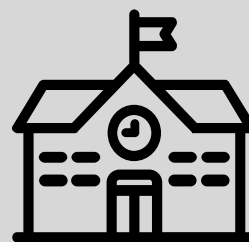
10 %

42 %

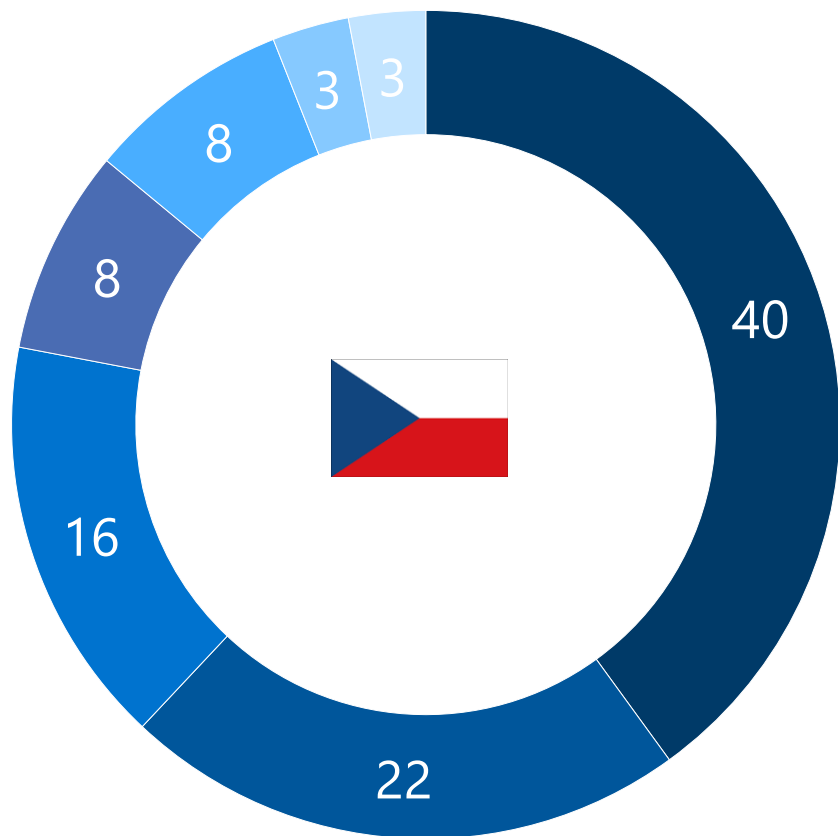

Očekávané

Pedagogické
vedení školy

Činnosti ředitelů – situace v ČR

administrativní úkony
a schůzky

úkony a schůzky související
s vedením školy

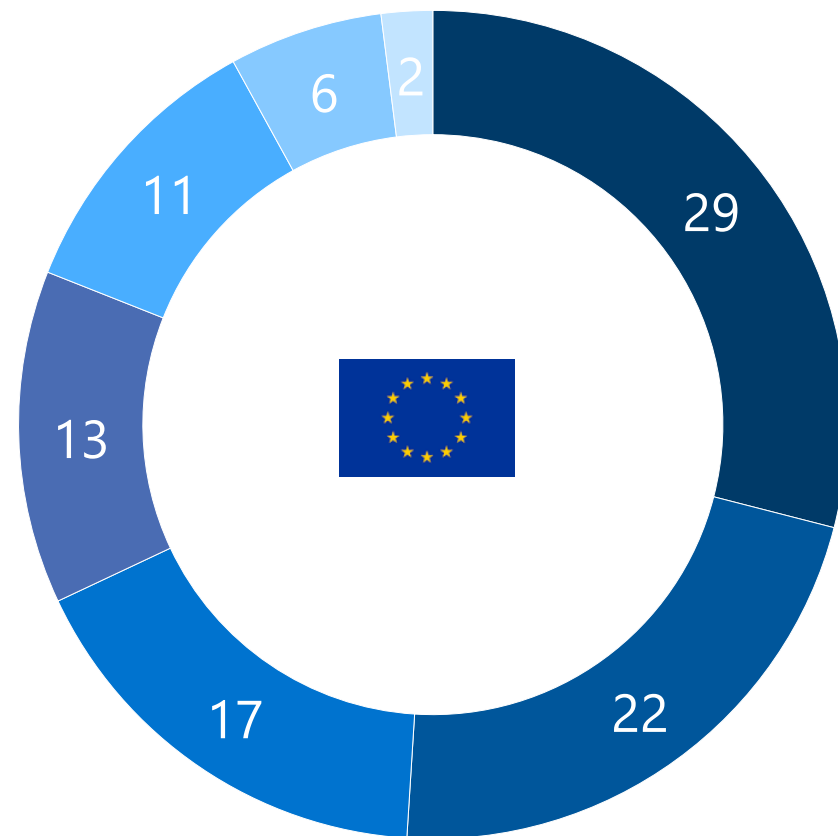
činnosti a porady zaměřené
na školní vzdělávací
program a výuku

jednání se žáky

jednání s rodiči nebo
zákonnými zástupci

jednání s místní komunitou
lidí nebo představiteli
obchodu či průmyslu ze
stejné obce či kraje

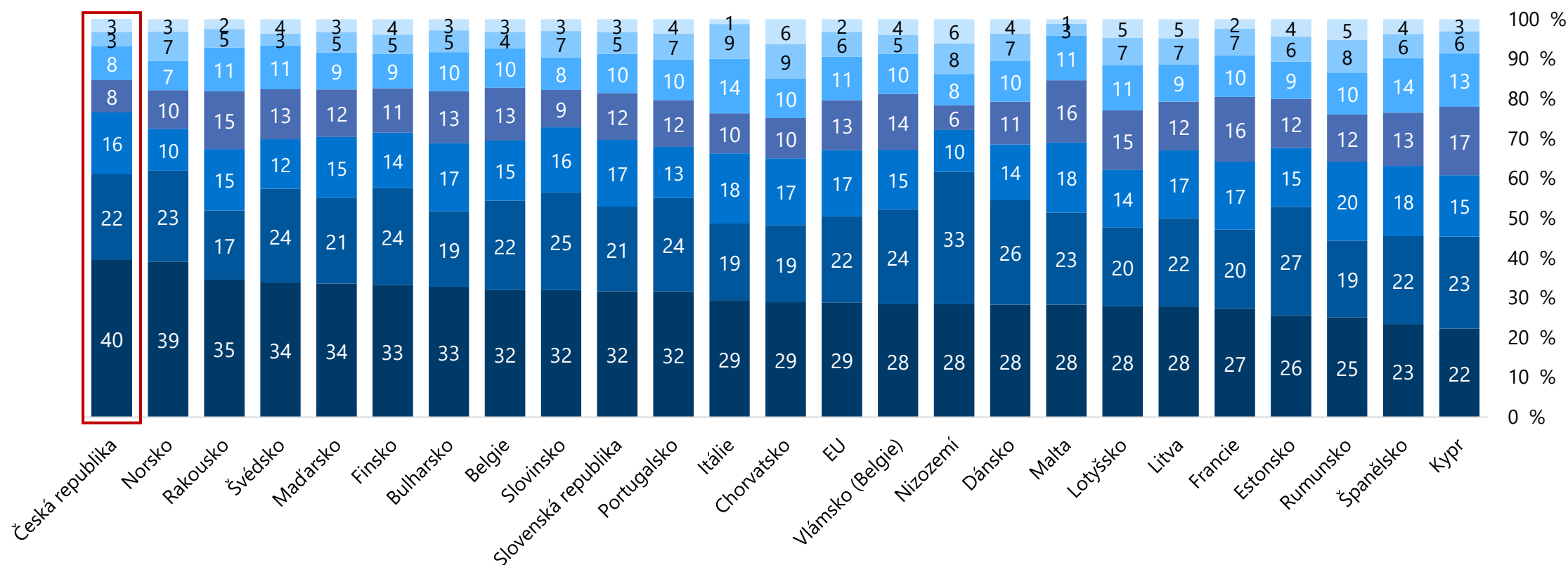
jiné

*Vzhledem k povinnosti vyučovat ředitelům
již příliš času na pedagogické vedení nezbývá.*

Na komunikaci s klíčovými aktéry ředitelům příliš prostor nezůstává

administrativní úkony a schůzky
 úkony a schůzky související s vedením školy
 činnosti a porady zaměřené na školní vzdělávací program a výuku
 jednání se žáky
 jednání s rodiči nebo zákonnými zástupci
 jednání s místní komunitou lidí nebo představiteli obchodu či průmyslu ze stejné obce či kraje
 jiné

Role ředitelů je pro proměnu vzdělávání klíčová

